

CUM DEO:
DISPUTATIO PHYSICA
ANIMAM RATIONALEM

brevissimè adumbrans

QUAM

Regiæ Academiæ ad Auram Aboæ Pro-Cancellario amplis:

VIRO *Plurimum Reverendo & Eminentissimo*

DN. JOANNE ELAI TERSERO

S.S. Theol; Doct: celeberrimo, Diœceseos Aboensis Episcopo
dignissimo, nec non Synedrii Cathed: Præside gravissimo,
Mecenate & Promotore ætatèm suspiciendo, colendo.

Rectore Magnifico.

DN. OLAO OLAI WEXIONIO J.U.Q.D.

Ejusdemq; facultatis Professore Consultissimo, Præceptore
& Promotore jugiter prosequendo.

Decano Spectabili.

M. AXELIO ANDREÆ KEMPE Philos:

Pract: & Hist: Profess. Publico Excellentissimo, Præceptore &
promotore itidem perpetim honorando.

SUB PRÆSIDIO

Viri Reverendi & Præclarissimi

M. PETRI ANDREÆ BERGII, Hebrææ &

Græcæ Lingg: in nominatâ ad Auram Academiâ Professoris
Publici celeberrimi, Præceptoris jugi observantiâ colendi.

*Honorum & Privilegiorum Magisterialium obtinendorum gratiâ Pu-
blica & Placide Philo & Pædagogis regis subicit*

ARVIDUS HENRICI KARCKU. Finlandus.

*Ad diem 29 Maji Anni M. DC. LXI. in Auditorio Superiori
& maximo.*

A B O Æ

Excusa à PETRO HANSONIO Acad. Typ.

Plurimum Reverendo & Eminentissimo Viro

DN. JOANNI ELAITER-
SERO S.S. Theol: Doct: Excellentissimo, Ampli-
simæ Dieceseos Aboënsis Episcopo dignissimo, Con-
sistorij Ecclesiastici præsidi Regiæq; ibidem univer-
sitatis, Vice-Cancellario gravissimo, Mecænati &
patrono jugi observantiâ & honore
prosequendo.

Reliquisq; simul, admodum Reverendis & Praclarissimis
Viris

DNN. CONSISTORIALIBUS ECCLE-
SIASTICIS, Promotoribus & fautoribus
perpetim devenerandis.

NEC NON

Viro Reverendo, Doctrinâ & Humanitate conspicuo
DN. CLAUDIO CHRISTOPHORI ALANO
Pastori Ecclesiæ Dei in **Corpo** vigilantissimo, fau-
tori & Evergetæ propensissimo, quovis hono-
ris cultu jugiter colendo.

UT ET

Rerum usu & experientiâ, spectatissimo

DN. HENRICO BIRGERI Generosissimo Dn.
DN. NICOLAO BIELCKE Libero Baroni in **Corpo**/
Dno in **Saalslad&c.** in Baronatu a rationibus redditu
solertissimo, fautori & benefactori iidem colendo.

*Hanc discursum inauguralem in animi grati tesseram,
loco beneficiorum in se collatorum submisit, reve-
renter & officiose dedicat & offert.*

ARVIDUS H. KARCKUENSIS.

Hominem quem haud immerito *μικροκοσμος* nuncupamus, ex partibus duabus essentiam constitutentibus: Corpore videlicet organico & animâ rationali constare haud ullus est qui ambigit: Hac Formæ, illud verò Materie rationem habet. Est autem homo animal præstantissimum & regula ac mensura quasi animantium omnium, cæterisq; collatum *πᾶν ζῷον* dici dignum, eò quod nobilissimarum sui partium respectu reliquis antecellat. Corporis si machinam spectes, pulcherrimâ partium harmoniâ organorumq; Symmetriâ multis parafangis reliqua animantia superat. Anima, quâ ipsi Deo associatur, si iusta mensuretur decempedâ undiquaq; admirabilis est in homine, per hanc enim est, per hanc intelligit & vult ipsiq; creatori assimilatur. Quod Deus in universo, id anima rationalis in homine. De hac igitur nobilissimâ juxta ac præstantissimâ hominis parte, ad mandatum Venerande facultatis Philosophicæ sub incudem disputationis pauca impræsentiarum revocare decrevi,

Sed Christe tuo mentem vero lux lumine lustra,

Annue proposito, annue, quæso, meo. Sit itaq;

THESIS I.

Animam in circo Philosophiæ duplici conceptu sese sistere, nullus est qui nescit. (α) Absoluto in terminis quidditativis, quâ est spiritus materiæ expers, abstracta a materiâ secundum essentiam, Eatenus est considerationis *Metaphysicæ*, vel ut quidam volunt *Pneumaticæ* cui potissimum spirituum doctrinam attribuunt (β) Relativo quatenus habet respectum ad corpus. Eatenus animæ rationalis consideratio pertinet ad *Physicam*.

II. Huic tramiti insistentes ejus *isalem* placet ponere Definitionem: Anima rationalis est, forma hominis per quam homo est intelligit & vult. Sperl: A 2

III. Ex

III. Ex definitione jam allatâ liquidò patet Animam Rationalem esse formam hominis. Ne autem aquivocatio, quæ erroris communiter est genitrix alicui imponat. Hatid nesciendum est Formæ vocabulum esse *ἐκ πολλὰ ἁλῶς λεγομένων* accipiturq; , 1. Pro Formâ informante, quæ est principium & altera pars compositi, quæ rei dat esse specificum, eamq; tanquam differentia ab alijs distingvit, qualem formam hic animam rationalem dicimus. 2. Pro formâ assistente quæ rei non dat τὸ εἶναι εἰδopoίον; sed jam constitutæ & esse specificum habenti supervenit, ad peculiare quas formâ informante exequi non potest operationes edendas. Qualis forma nauta est respectu navis. Talem formam in corpore humano Animam rationalem esse negamus.

IV. Hisce præmissis, dicimus illam statim primo generationis actu, cum semine & in semine è parentibus traduci & propagari (omnem enim generationem esse formæ introductionem constat) ita quidem ut ex semine corpus, ab animâ, non ex animâ generetur, vel traducatur potius, animâ, quæ postmodum suas operationes exercet.

V. Quod hinc apparet : quia in omni generatione univoca (sic dicere placet) omne generans generat sibi simile. Ergò & homo generat hominem, corpus autem sine animâ non est homo, qui igitur formam non producit, is non producit hominem, homo enim sine forma, quæ est anima rationalis, non est homo. At Adam legitur genuisse filium ad imaginem & similitudinem suam, non quâ corpus sed quâ animam, imaginis enim ratio in animâ consistit. *Et hoc certè Emphaticum est*, ad animarum traductionem & propagationem austruendam. Ubi scriptura disertis verbis exprimit,

mit, animas de femore Jacob egressas. Gen. 46: 26.
Concluditur ergo ipso conceptionis tempore cum semine adesse, (cum claris : sperlin) ipsam animæ *etiam* abesse omnem potentiam, quæ animam demum tanquam ex materia eliciat, Adesse actum animæ essentialem, abesse solum accidentalem, Adesse ipsam animæ perfectionem internam, abesse solum extrenam respectu operationum.

VI. Traductionem & propagationem ejusmodi non alterutri sed utriq; ex æquo parenti esse adscribendam convenientissimum est, non enim sola sine patre mater, nec solus, sine matre pater, sed pater & mater conjunctim generant. Quare utrumq; parentem ad animæ productionem concurrere satis evidenter inferitur.

VII. Hinc tamen compositionem Animæ non quis inferre potest, licet uterq; parens in conjunctione conjugali, mediante benedictione divinâ, aliam numero animam filio communicet. Pluralitas enim efficientium, tanquam causarum externarum, nequaquam in effectu infert compositionem.

IIIX. Ceu enim in generatione tam arcta est corporum naturalium conjunctio, ut mas & foemina dicantur una caro; ita nihil absurdi sequitur animas parentum in ipso actu generationis, ex singulari ordinatione divinâ, adeo conjungi & quasi coire, ut utraq; in ista copula conjunctim unam cum semine animam producat. Non pater nec mater totam aut dimidiam, sed utriusq; anima copulata unam ac indivisibilem animam propagabit, ut rectè B Meissn. in Ph: Sob: part 1. p. m. 926

IX. Indivisibilem constat esse animam rationalem, quippe quæ spiritus & immaterialis, nec habet partes

extra partes, sed tota est ubicunq; est, tota in toto & tota in qualibet parte totius,

X. Hic autem nesciendum non est, Animam hic dici totam improprie, cum neq; partibus essentialibus ut suppositum, neq; integralibus ut corpus constet. Talis ergo est sensus axiomatis: Quicquid habet anima rationalis siue partes sint siue non, id totum in toto corpore & totum in qualibet corporis parte reperitur.

XI. Dicimus animam rationalem esse totam in toto & totam in qualibet parte, quia Spiritus est, qui quantitatem non habet (quippe qui materiæ expers, quantitas n. materiam insequitur) ubi ergo nulla quantitas, ibi nulla extensio, ubi nulla extensio, ibi non sunt partes extra partes, sed tota est ubicunq; est, tota est in toto, tota in partibus totius. Et quicquid est & quicquid habet anima rationalis, id in toto est totum, & in partibus est totum, ut sæpe Laudatis; Sperl; quia facultates a suis subjectis seperari nequeunt. Visus est æquè in pede ac in capite, pes tamen non videt, quia ad actiones humanas præstandas requiruntur organa. Videt anima per oculum si oculum in pede haberet utiq; videret, audiret per aures, olfaceret per nares &c.

XII. Hactenus de Anima rationali, pauca etiam de ejus facultatibus. Facultates animæ rationalis sunt qualitates ex animâ emanantes ut homo istarum beneficio humanas edat actiones, Sperl;

XIII. Harum aliæ sunt *Primariæ* aliæ *Secundariæ*.
I. *Primariæ* sint intellectus & voluntas. Differunt hæ facultates ab ipsa animâ ut Substantia & Accidens Anima Substantia est, facultates Accidentia, at quæ in diversis sunt prædicamentis inter se realiter differe
est

est necesse Differunt etiam inter sese hæ facultates animæ humanæ realiter, tam diversitate *Actuum*; intellectus enim actus est intelligere, voluntatis velle, quàm *Objectorum*; nam objectum intellectus est verum Voluntatis bonum. E. inter se differunt.

XIV. Intellectus est facultas animæ rationalis ad verum cognoscendum ordinata. Intelligit intellectus per species intelligibiles, sicut sensus sentiunt per species sensibiles. Necessitas harum specierum vel hinc constat, quia fieri nequit ut ipsa objecta intellectus intrent intellectum, cum nec oculum ingrediatur homo aut equus. Ergo species requiruntur objectorum. Sensibiles primum, post intelligibiles. Sensibiles sensu, intelligibiles intellectu percipiuntur.

XV. Voluntas est facultas animæ rationalis ad bonum appetendum & malum fugiendum ordinata. Hanc optimo jure præcedit intellectus, ut monstret voluntati suum objectum, ignoti enim nulla est cupido. Cognitio intellectus primò requiritur deinde voluntas, voluntatem excipit deliberatio, Deliberationem decretum, Decretum proæresis, Proæresin Actio, Actionem præmium aut supplicium, lætitia vel tristitia,

XVI. II, *Secundaria* utpote Rîsus & Sermo, Hi hîc loci non in *Actu Secundo* sed *primo* sumuntur, nam propria intelligenda sunt de Potentiâ; non de Actu, Intelligimus E. per rîsum ipsam Potentiam seu facultatem ridendi & Per Sermonem facultatem sermocinandi,

XVII, RÎSUS est facultas animæ rationalis ad lætitiâ representandam ordinata, . Hanc facultatem homo obtinet, Hoc proprium humanam essentiam sequitur

quitur, sicut equinam essentiam sequitur hinnitus &c.
Et demonstratur risibilitas de homine per rō rationale
tanquam per proximam & necessariam causam, hoc
modo: Omne rationale est risibile, Homo est ratio-
nalis. Ergo est risibilis. Ratione autem cum destitu-
antur bruta, risu quoq; destituuntur,

XIIX, Sermo est facultas animæ rationalis, ad res
mente conceptas enunciatione manifestandas ordinata,
Lingva humana peculiaris habet officia, quorum unum
homini soli proprium, reliqua verò cum brutis sunt
communis. Lingva est destinata sermocinationi,
gustationi &c. Nobilissima tamen actio Lingvæ ser-
mocinatio, cum cæteris collata prope divina, Ho-
mini tantum est concessa, Sed ma-

num de tabula,

Deo omnipotenti Sempiterna Laus
& gloria.

Dum vires animæ volvis ratione sagaci,
Docte Arvide, animæ portio grata meæ;
Hanc tibi nos animam sincero corde dicamus,
Olim animas nostras Christus in axe beet,

P: WANÆUS, I. F.

ENthea nobilior terreno corpore ceu Mens,
Sic melior, mentem qui magis usq; colit
Hoc Arvide facis, nostri flos candide catus,
Et tibi, quod lator, laurea ferta paras.
O bene! succedat feliciter! omnia mundi
Intereunt, solus spiritus usq; viget.

Petrus Wanæus, M. F.